

مقایسه عوامل استرس زا در دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا

*فریبا عسگری، **هاجر محبوب مودب

**کارشناسی ارشد پرستاری . عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
**کارشناسی ارشد پرستاری . عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا.

چکیده

مقدمه: آموزش پرستاری و مامایی فرآیند پیچیده‌ای است که تحت تاثیر عوامل و متغیرهای زیادی قرار می‌گیرد. به منظور کاهش استرس‌ها و پیشگیری از عواقب آن باید تدابیری اتخاذ گردد. باتوجه به این‌که دانشجویان پرستاری و مامایی عوامل استرس‌زای متعددی را باتوجه به ماهیت رشته‌های فوق تجربه می‌کنند. هدف از این مطالعه مقایسه عوامل استرس‌زا در بین دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا بود.

روش‌ها: مطالعه حاضر یک پژوهش توصیفی- تحلیلی است که بر روی کلیه دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا ورودی سال ۱۳۸۳ به روش سرشماری انجام شد. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه پژوهشگرساخته دو بخشی مشتمل بر مشخصات دموگرافیک و عوامل استرس‌زا در سه حیطة: تحصیل در دانشگاه، محیط بالین و مسائل شخصی اجتماعی بود. روایی ابزار به طریق روایی محتوا و پایایی آن از طریق آزمون مجدد ($\alpha = 0/89$) تایید گردید. داده‌های حاصل از پژوهش، با استفاده از آمارتوصیفی و استنباطی توسط نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که برخی از عوامل استرس‌زا نظیر عدم کفایت حرفه ای هنگام فارغ التحصیلی، مبهم بودن آینده شغلی، فقدان هماهنگی بین آموزش و بالین، نگرانی در زمینه اشتغال توسط دانشجویان پرستاری و مامایی عنوان شده است. بین برخی از عوامل استرس‌زا در حیطة تحصیل دردانشگاه (مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل)، حیطة بالینی (نظیر تعامل نامناسب با تیم درمان) و حیطة شخصی اجتماعی (نداشتن اعتمادبه نفس) با رشته تحصیلی ارتباط آماری معناداری مشاهده گردید.

نتیجه گیری: دراین مطالعه، دانشجویان با عوامل استرس‌زای متعددی نظیر مبهم بودن آینده شغلی، فقدان هماهنگی بین آموزش و بالین مواجه بودند. لذا این مسئله نیازمند توجه ویژه مسئولین دانشکده جهت برنامه‌ریزی برای کاهش این عوامل می‌باشد. بنابراین توصیه می‌گردد ضرورت ساماندهی نظام مشاوره با محوریت مدیریت، اساتید و تعامل با خانواده مدنظر قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: عوامل استرس‌زا، دانشجوی پرستاری، دانشجوی مامایی

مقدمه

مهمی را ایفا می‌کنند، تنش و استرس عاملی است که با تغییر در ثبات درونی بدن، سبب اختلال و دگرگونی در نظم بدن می‌گردد. تنش به عنوان جزء لاینفک زندگی است و به صورت فرآیند پیشرونده بطور مستقیم و غیرمستقیم می‌تواند تاثیرات مثبت یا منفی در صلاحیت عملکردی و سلامتی فرد به همراه داشته باشد (۲). درجهان کنونی، هر فرد در زندگی روزمره، به شکلی استرس را تجربه می‌کند و تقریباً هیچ کس را از فشار روانی ناشی از عوامل تنش‌زای محیطی و شخصی گریزی نیست و هر کس به ناچار سعی می‌کند با اتخاذ شیوه‌ای مختص به خود، به آن عوامل پاسخ گو باشد. تنش‌ها و فشارهای عصبی از علل شایع بیماری و ناتوانی در جامعه امروز ما هستند. بنابراین شناخت تنش و روش‌های مواجهه با آن، جزء

دانشگاه‌ها به عنوان نهاد تولیدکننده و انتقال دهنده دانش و تامین کننده نیروی انسانی متخصص در جامعه، وظیفه دارند بطور مستمر به بررسی وضع موجود خود پرداخته و با تحلیل مسائل و شناسایی تنگناها و علل آن به راهکارهای عملی برای ارتقاء کیفیت آموزش دست یابند(۱). رسالت دانشگاه‌های علوم پزشکی در توانمند ساختن دانش‌آموختگان برای قبول نقش‌های خطیر شغلی، از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است. دراین راستا حرفه‌های پزشکی به عنوان بخشی از منابع انسانی نظام سلامت، در ارتقای سلامت جامعه نقش نویسنده مسئول: فریبا عسگری، کارشناسی ارشد پرستاری . عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان.

asgari_f@gums.ac.ir

فردی و محیطی دانشجویان شناسایی شده و در صورت امکان کاهش یابد (۵) و آگاهی از عواقب مهم استرس در دانشجویان و شناسایی تفاوت‌های موجود احتمالی در رشته‌های تحصیلی پرستاری و مامایی مسئولین دانشکده‌ها را قادر می‌سازد تا برای کاهش این عوامل استرس زا برنامه‌ریزی نموده و اقدامات لازم را انجام دهند. لذا این مطالعه با هدف مقایسه عوامل استرس‌زا دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا انجام گردید.

روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی-تحلیلی که به روش سرشماری برروی کلیه دانشجویان سال آخر دختر پرستاری و مامایی (۸۰ نفر) دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا ورودی ۱۳۸۳ انجام شد. معیار ورود به پژوهش، رضایت شخصی دانشجویان در حال تحصیل بود. علت انتخاب این دانشجویان برای مطالعه، درگیری طولانی مدت آن‌ها با تحصیل در محیط دانشگاه و محیط‌های بالینی، و همچنین آشنایی بیشتر آن‌ها با امکانات و تجهیزات موجود برای انطباق با عوامل تنش‌زا احتمالی بود.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته که روایی آن از طریق روایی محتوایی (۹ و ۱۴) و پایایی آن از طریق آزمون مجدد با ضریب همبستگی ۰/۸۵ تایید گردید. پرسشنامه نهایی مشتمل بر دو بخش: بخش اول شامل مشخصات فردی (نظیر: سن، رشته، ترم تحصیلی، محل سکونت، وضعیت تأهل و وضعیت اقتصادی) و بخش دوم شامل ۳۴ سؤال پیرامون عوامل استرس‌زا در سه حیطه مربوط به تحصیل در دانشگاه (۱۰ سؤال)، محیط بالین (۱۴ سؤال)، و مسایل شخصی-اجتماعی (۱۰ سؤال) تدوین شد در مورد سؤالات مربوط به عوامل استرس‌زا از پاسخ بلی - خیر استفاده شد و ملاک برای تعیین عوامل مهم استرس‌زا، کسب حداقل ۹۰ درصد پاسخ مثبت دانشجویان پرستاری یا مامایی بود. پژوهشگران پس از کسب رضایت شفاهی از دانشجویان، پرسشنامه را در اختیار آن‌ها قرار دادند. در نهایت، داده‌های حاصل از پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS. ver.13 مورد تجزیه و تحلیل آمار توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون χ^2) قرار گرفت.

یافته‌ها

نتایج این پژوهش نشان داد که میانگین و انحراف معیار سن دانشجویان پرستاری $22/25 \pm 0/68$ و دانشجویان مامایی

مهمی از سلامتی جسمی و روانی هر فرد را تشکیل می‌دهد (۳).

تحقیقات نشان می‌دهد که دانشجویان علوم پزشکی از جمله دانشجویان پرستاری و مامایی در طول تحصیل خود عوامل استرس‌زا متعددی را تجربه می‌کنند (۴). در مطالعه‌ای که توسط اباذری و همکاران (۱۳۸۲) در دانشکده پرستاری و مامایی بم انجام گردید، نتایج نشان داد که میانگین میزان استرسی که دانشجویان در معرض آن قرار داشتند $2/96$ در دامنه ۱-۵ بود. بیشترین منابع ایجادکننده استرس مربوط به اختلاف بین آموزش‌های تئوری کلاسی و اجرای آن در بیمارستان، احساس عدم کفایت لازم در شغل آینده، نگرش و انتظارات سایرین نسبت به حرفه پرستاری بود (۵).

الزوبیر (Elzubeir) و همکاران (۲۰۰۹) در طی یک مرور سیستماتیک ۱۰ ساله تحت عنوان استرس و نحوه مقابله و سازگاری با آن در بین دانشجویان پزشکی عرب در دانشکده‌های پزشکی ۲۲ کشور عرب اذعان داشتند که بیشترین میزان استرس در دانشجویان دانشکده پزشکی کشورهای مصر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی مشهود بود. به عنوان مثال: دانشجویان مصری در حیطه برنامه آموزشی، عبارت برنامه‌های فشرده کلاسی ۷۱ درصد در حیطه شخصی، ترس از آینده ۲۷ درصد مطرح گردید و ۲۵ درصد دانشجویان نیز اضطراب و افسردگی داشتند (۶).

شان (Chan) و همکاران (۲۰۰۹) در مطالعه خود تحت عنوان استرس و نحوه مقابله و سازگاری با آن در ۲۰۵ دانشجوی پرستاری در هنگ‌کنگ اذعان داشتند که میزان استرس دانشجویان متوسط بوده ($M = 2/10, SD = 0/44$) و شایع‌ترین عوامل استرس‌زا: فقدان دانش حرفه‌ای و مهارت لازم در محیط بالینی، و در دانشجویان سینیور ترس از استادان و کارکنان بیمارستان از منابع استرس دانشجویان مطرح گردید (۷). سیدفاطمی و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهشی بیان داشتند که دانشجویان پرستاری تحت تاثیر استرس‌های متعددی نظیر: در حیطه محیط بالینی، عدم فقدان مهارت کافی در مراقبت از بیماران و کار با افراد ناآشنا به وظایف پرستاری و در حیطه برنامه درسی حجم زیاد درس را بیان داشتند (۸). باتوجه به این که هدف از آموزش فراهم کردن تجربیات آکادمیک و بالینی در محیطی است که یادگیری دانشجو و پیشرفت وی را به عنوان یک فرد آرایه‌کننده مراقبت تسهیل نماید و باعنایت به وجود عوامل استرس‌زا متعدد در دانشجویان، باید تدابیری اتخاذ گردد تا استرس‌های

تحصیلی، عدم رضایت از رشته تحصیلی، نداشتن اعتماد به نفس و مشکلات در زمینه ازدواج و تشکیل خانواده، عدم وجود مهارت کافی جهت استفاده از تجهیزات، تعامل نامناسب با تیم درمان و جو غیر دوستانه در بخش‌ها فقط در دانشجویان پرستاری به عنوان عوامل استرس‌زای مهم مطرح شده و دو مورد دیگر شامل حجم زیاد تکالیف و ناکافی بودن دانش بالینی فقط در دانشجویان مامایی به عنوان عوامل استرس‌زای مهم مطرح شده است.

در مقایسه عوامل استرس‌زای مهم بین دو گروه دانشجویان پرستاری و مامایی، آزمون آماری کای دو نشان داد که فقط بین متغیر رشته تحصیلی با عوامل استرس‌زای حیطة تحصیل در دانشگاه شامل: عدم رضایت از رشته تحصیلی با مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل، عوامل استرس‌زای حیطة محیط بالین (ناکافی بودن دانش بالینی، جو غیردوستانه در بخش‌ها و تعامل نامناسب با تیم درمان) و عوامل استرس‌زای حیطة شخصی - اجتماعی (نداشتن اعتماد به نفس) ارتباط معناداری وجود داشت (جدول ۲).

۱/۰۵ ± ۲۲/۳۷ و ۷۳/۶ درصد دانشجویان پرستاری و ۷۸/۱ درصد دانشجویان مامایی مجرد بودند. معدل کل سال قبل اکثر دانشجویان پرستاری ۱/۴۵ ± ۱۵/۴۸ و مامایی ۰/۹۳ ± ۱۵/۶۷ بود. ۶۵/۴ درصد دانشجویان پرستاری و ۶۱/۹ درصد مامایی در خوابگاه سکونت داشتند. ۶۹ درصد از دانشجویان پرستاری و ۷۸ درصد مامایی ساکن در خوابگاه شرایط آن را ضعیف ارزیابی، ۷۹/۴ درصد دانشجویان پرستاری و ۷۸/۹ درصد دانشجویان مامایی وضعیت اقتصادی را متوسط ارزیابی نمودند و ۱۰۰ درصد دانشجویان پرستاری و مامایی در حین تحصیل شاغل نبودند.

۲۵ عامل از ۳۴ عامل استرس‌زا در حیطة‌های مختلف تحصیل در دانشگاه، محیط بالین، و شخصی - اجتماعی از نظر ۹۰ درصد دانشجویان مورد پژوهش مهم تلقی شده است. از بین ۲۵ عامل استرس‌زای مهم، در بیش از ۹۰ درصد از هر دو گروه دانشجویان پرستاری و مامایی، ۱۵ مورد از آن‌ها به طور مشترک به عنوان عامل استرس‌زا مطرح شده است (جدول ۱). از ۱۰ مورد باقیمانده، ۸ مورد شامل مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل، نگرش نامناسب جامعه به رشته

جدول ۱: عوامل استرس‌زای مشترک بین دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا

عوامل استرس‌زا	حیطه
مهم بودن آینده شغلی فشرده بودن برنامه‌های درسی کمبود وقت جهت مطالعه و انجام تکالیف عدم کفایت حرفه‌ای هنگام فارغ التحصیلی	حیطه تحصیل در دانشگاه
مراقبت از افراد در حال مرگ فقدان هماهنگی بین آموزش و بالین ارزشیابی عملکرد بالینی توسط مربی حمایت نامناسب استاد از دانشجو عدم وجود بخش تخصصی مناسب عدم وجود امکانات و تجهیزات تخصصی عدم وجود فرصت‌های یادگیری عدم بازخورد مناسب مربی در انجام امور بالینی	حیطه محیط‌های بالینی
ناکافی بودن تسهیلات رفاهی جامعه نگرانی در مورد اشتغال عدم وجود انگیزه کافی	حیطه عوامل شخصی - اجتماعی

جدول ۲: مقایسه عوامل استرس زای غیرمشترک در بین دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا

آزمون	پرستاری						مامایی						فراوانی	عوامل استرس زا	
	بلی	خیر	جمع	بلی	خیر	جمع	بلی	خیر	جمع	بلی	خیر	جمع			
P<۰/۰۰۱	۴۵	۹۰	۵	۱۰	۵۰	۱۰۰	۳۳/۳۳	۲۰	۶۶/۶۷	۳۰	۱۰۰	۰/۰۲	عدم رضایت از رشته تحصیلی	حیطه تحصیل در دانشگاه	
P<۰/۰۰۱	۵۰	۱۰۰	۰	۰	۵۰	۱۰۰	۱۳/۳۳	۲۳	۷۶/۶۷	۳۰	۱۰۰	۰/۰۰۱	مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل		
P=۰/۰۰۸	۴۸	۹۶	۲	۴	۵۰	۱۰۰	۲۳/۳۳	۷	۶۶/۶۷	۳۰	۱۰۰	۰/۰۰۸	نگرش نامناسب جامعه به رشته تحصیلی		
P<۰/۰۰۲	۳۵	۷۰	۱۵	۳۰	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۳۰	۰	۰	۱۰۰	۰/۰۰۲	حجم زیاد تکالیف	حیطه محیط های بالینی	
P<۰/۰۰۱	۴۰	۸۰	۱۰	۲۰	۵۰	۱۰۰	۹۳/۳۳	۲۸	۶/۶۷	۲	۱۰۰	۰/۰۰۱	ناکافی بودن دانش بالینی		
P=۰/۰۰۷	۴۷	۹۴	۳	۶	۵۰	۱۰۰	۷۳/۳۳	۲۲	۲۶/۶۷	۸	۱۰۰	۰/۰۰۷	عدم وجود مهارت کافی جهت استفاده از تجهیزات		
P<۰/۰۰۱	۴۹	۹۸	۱	۲	۵۰	۱۰۰	۶۶/۶۷	۲۰	۳۳/۳۳	۱۰	۱۰۰	۰/۰۰۱	جو غیردوستانه در بخش ها		
P<۰/۰۰۱	۴۹	۹۸	۱	۲	۵۰	۱۰۰	۷۳/۳۳	۲۲	۲۶/۶۷	۸	۱۰۰	۰/۰۰۱	تعامل نامناسب باتیم درمان		
P<۰/۰۰۲	۴۷	۹۴	۳	۶	۵۰	۱۰۰	۵۰	۱۵	۵۰	۱۵	۱۰۰	۰/۰۰۲	نداشتن اعتماد به نفس	حیطه شخصی - اجتماعی و عوامل	
P=۰/۰۴۱	۴۵	۹۰	۵	۱۰	۵۰	۱۰۰	۶۶/۶۷	۲۰	۳۳/۳۳	۱۰	۱۰۰	۰/۰۴۱	مشکلات در زمینه ازدواج و تشکیل خانواده		

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که دانشجویان پرستاری و مامایی مورد مطالعه در معرض عوامل استرس زای متعددی قرار دارند. در تحقیقاتی که توسط Elzubeir (۲۰۱۰)، Chan (۲۰۱۰)، Admi (۱۹۹۷) و Beddoe (۲۰۰۴) انجام شده نتایج مشابهی به دست آمده است (۶، ۷، ۱۵، ۱۶). باتوجه به این که مقایسه عوامل استرس زا در دانشجویان پرستاری و مامایی و کشف تفاوت‌های موجود در آن‌ها، می‌تواند شرایط زمینه‌ای کنترل کننده این عوامل را تا حدود زیادی مشخص کند.

نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن است که در حیطه تحصیل در دانشگاه، بین رشته تحصیلی پرستاری و مامایی و استرس‌زا بودن عواملی نظیر عدم رضایت از رشته تحصیلی و مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل، ارتباط معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، استرس زا بودن عدم رضایت از رشته تحصیلی، مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل از نظر دانشجویان پرستاری بیش از دانشجویان مامایی است. نتایج مطالعه حاضر با یافته‌های تحقیق لاریجانی و همکاران

(۱۳۸۶) که به مقایسه عوامل استرس زا در دانشجویان سال آخر پرستاری و مامایی دانشگاه‌های منتخب علوم پزشکی شهر تهران پرداخته است، همخوانی دارد (۱۲). به نظر پژوهشگران مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل نیز به نوبه خود می‌تواند باعث نارضایتی از رشته تحصیلی شود. از علل مشخص نبودن نقش حرفه‌ای در دوران تحصیل می‌توان به عدم توجه کافی به این مقوله در رسالت و دیدگاه دانشکده‌های پرستاری اشاره نمود. به طور یقین، در این مورد کسب نظر از صاحب نظران حرفه پرستاری، گنجاندن واحد درسی پیرامون مسؤولیت‌ها و ارزش‌های حرفه‌ای در برنامه آموزشی دانشجویان و ارائه مشاوره به آنان می‌تواند راه گشا باشد.

در حیطه شخصی - اجتماعی، تحقیق حاضر نشان داد که بین رشته تحصیلی پرستاری و مامایی و عامل عدم اعتماد به نفس ارتباط معنی داری وجود دارد. به نظر می‌رسد که عواملی نظیر عدم رضایت از رشته تحصیلی و نامشخص بودن جایگاه حرفه‌ای رشته پرستاری، باعث تشدید کاهش اعتماد به نفس در بین دانشجویان پرستاری در مقایسه با دانشجویان مامایی می‌شود. یزدان خواه (۱۳۸۷)، اصفهانی (۱۳۸۴) و Oermann (۲۰۰۳) و همکاران نیز در مطالعات خود به نتیجه مشابهی

مواردی که موجب اضطراب در محیط بالین می‌شود ارتباط نامناسب بین استاد و دانشجویان را مطرح نموده است که بالطبع به نوبه خود می‌تواند نقش معکوس در ایجاد ارتباط بهینه باتیم درمان را ایفا نماید (۱۳). Timmins و همکاران (۲۰۰۲) نیز در تحقیق خود تحت عنوان عوامل مؤثر بر استرس دانشجویان پرستاری (ارتباط نامناسب را در برنامه آموزش پرستاری بین مربی و دانشجویان را از عوامل مؤثر در استرس دانشجویان دانستند (۲۰).

عامل استرس زای مشترک بین دانشجویان پرستاری و مامایی در حیطه محیط بالینی، حمایت نامناسب استاد از دانشجو بود که در مطالعه حاضر اکثر دانشجویان روند حمایتی در بیمارستان‌ها را به عنوان یک عامل استرس زای مهم قلمداد نمودند که این یافته‌ها با مطالعه سلمانی (۱۳۸۵) همخوانی دارد. در مطالعه وی، طی بررسی و مقایسه مشکلات آموزش بالینی از دیدگاه مربیان و دانشجویان پرستاری سال آخر نشان داد که حمایت‌های ارائه شده توسط مربیان در بخش، نسبت به دانشجویان پرستاری کار آموز، از سطح کاملاً مطلوبی برخوردار نبوده و از دیدگاه دانشجویان به عنوان یکی از مشکلات آموزش بالینی مطرح شده بود (۲۱).

پژوهش حاضر نشان داد که هر دو گروه از دانشجویان، عدم وجود فرصت‌های یادگیری در حیطه محیط بالینی را یکی از عوامل استرس زای مهم مطرح نمودند که این یافته‌ها با نتایج تحقیق سلمانی به نقل از محسن پور همخوانی دارد (۲۲). براساس یافته‌های این پژوهش، عدم وجود بخش و امکانات و تجهیزات تخصصی در بیمارستان به عنوان یک عامل استرس زای مشترک بین دو رشته بود که این یافته با پژوهش سلمانی (۱۳۸۵)، محجوب مودب و عسگری (۱۳۸۷) و تقی‌نژاد (۱۳۸۶) همخوانی دارد (۲۱، ۲۳ و ۲۴).

نتیجه گیری

دانشجویان پرستاری و مامایی در حیطه‌های تحصیل در دانشگاه، محیط بالین و شخصی-اجتماعی با استرس‌سورهای متعددی روبرو هستند که برخی از آن‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. همچنین در مواردی دانشجویان پرستاری و مامایی استرس‌های متفاوتی را تحمل می‌کنند که مقایسه آن‌ها، زمینه‌ارایه را هکارهای مؤثرتر را در کاهش عوامل استرس فراهم می‌کند. در نهایت، به نظر می‌رسد که مسؤولین و مدیران باید راهکارهای مناسب برای کنترل این عوامل نظیر: آموزش شیوه‌های مقابله با استرس که می‌تواند کمک قابل

دست یافتند (۱، ۱۰ و ۱۷). باتوجه به این که عوامل استرس‌زای زیادی توسط دانشجویان مورد پژوهش به عنوان عوامل استرس زای مهم مطرح شده اند، توصیه می‌شود که علاوه بر تعیین این عوامل در دانشجویان با روش‌های پژوهشی مناسب، علل زمینه‌ای ایجادکننده استرس نیز تعیین گردد تا با شناخت آن‌ها تصمیمات مناسبی برای مقابله و کنترل استرس‌ها اتخاذ گردند.

در حیطه عوامل مربوط به محیط بالین یافته‌ها حاکی از آن است که بین رشته تحصیلی پرستاری و مامایی و استرس زا بودن عواملی چون ناکافی بودن دانش بالینی، جو غیردوستانه در بخش‌ها و تعامل نامناسب با تیم درمان ارتباط معناداری وجود دارد. لاریجانی (۱۳۸۶)، سید فاطمی (۲۰۰۷) و شان (۲۰۱۰) و همکاران یافته‌های این پژوهش را تایید می‌کنند (۸، ۷ و ۱۲). با توجه به این که دانشجویان پرستاری در مقایسه با دانشجویان مامایی، با طیف بیشتری از بیماران مددجویان در ارتباط هستند و در محیط‌های بالینی گوناگون قرار می‌گیرند، لذا در اثر عوامل استرس‌زای مختلف نظیر عدم کفایت دانش بالینی و بالطبع عدم وجود مهارت کافی در استفاده از تجهیزات و امکانات که می‌تواند منجر به بروز ترس از ارتکاب اشتباه در مراقبت از بیمار شوند بیشتر دچار تنش می‌گردند. در مورد تعامل نامناسب با تیم درمان، به نظر می‌رسد که مبهم بودن نقش و جایگاه حرفه‌ای پرستاران در این مورد نیز می‌تواند نقش قابل توجهی داشته باشد. رژه به نقل از Burnard بیان می‌دارد که فقدان ارتباط صحیح بین تیم درمان، به ویژه بین پرستار و پزشک، از جمله عوامل استرس زای شاخص در بین پرستاران می‌باشد (۱۸).

در خصوص حجم زیاد تکالیف در حیطه محیط بالینی، می‌توان به عواملی نظیر تفاوت در شیوه ارزشیابی مربیان و احتمالاً مشخص نبودن کامل اهداف و تکالیف دانشجویان در دوره‌های بالینی اشاره نمود. این نتایج با تحقیقات محجوب و عسگری (۱۳۸۷)، فرنیبا و همکاران (۱۳۷۹) همخوانی دارد (۱۹ و ۲۰).

نتایج حاکی از آن است که تعامل نامناسب بین دانشجو و مربی و بالطبع عدم ارتباط مناسب باتیم درمان نیز احتمالاً می‌تواند بر روی کلیه عوامل استرس‌زا در محیط بالینی مؤثر است. در تحقیقی که توسط سربیکایا و همکاران (۲۰۰۶) با هدف تعیین منبع اضطراب دانشجویان پزشکی انجام داد نیز یکی از

می‌تواند شرایط زمینه ای کنترل کننده این عوامل را تا حدود زیادی مشخص نماید.

قدردانی

در پایان از کلیه دانشجویان عزیز که در این پژوهش ما را یاری رساندند نهایت تشکر و سپاس را داریم ، چرا که بی شک بدون همکاری صمیمانه این عزیزان این تحقیق میسر نمی گردید.

توجهی به دانشجویان نماید، تجهیز هرچه بیشتر بخش‌های تخصصی و بکارگیری اساتید مجرب در جهت رفع مشکلات را طراحی و ارائه نمایند. توصیه می‌گردد که علاوه بر تعیین این عوامل در دانشجویان با روش‌های پژوهشی مناسب ، علل زمینه ای ایجادکننده استرس نیز تعیین گردد تا با شناخت آن‌ها تصمیمات مناسبی برای مقابله و کنترل استرس‌ها اتخاذ گردند. البته مقایسه عوامل استرس زا در دانشجویان پرستاری و مامایی و کشف تفاوت‌های موجود در تحقیق حاضر احتمالاً

Reference

- 1-Yazdankhah M, Pouladi S, Kamali F, Zahmatkeshan N, Mirzaei K, Akabarian S & et al.[The streeing factors in clinical education: The viewpoints of students]. Iranian Journal of Medical Education 2009; 8(2):341-50. [Persian]
- 2- Mahjoob M. H, Asgari F. [Attitude of nursing students about affective factors on clinical learning]. Reaserch in Medical Education 2007; 10: 29-34. [Persian]
- 3- Shahsavari E.S, Mosalanejad L, Sobhaniyan S,Faseleh M, Tehrani N.B.[Study of physical, psychological and social signs of stress in employees of Jahrom educational medical centers] 2006; 2 (2): 6-10. [Persian]
- 4-Sharif F, Masoumi S. [A qualitative study of nursing student experiences of clinical practice]. BMC Nurs 2005;4:6. [Persian]
- 5- Abazari F, Abaszadeh A, Arab M. [Identifying souras and degree of stress nursing students]. J SDME 2004; 1: 23-31. [Persian]
- 6- Elzubeir MA, Elzubeir KE, Magzoub ME. Stress and coping strategies among Arab medical students: Towards a research Agenda. Education for Health 2010; 1(23): Available from: <http://www.educationforhealth.net>.
- 7- Chan C. So. W. D. Fong Hong Kong baccalaureate nursing students' stress and their coping strategies in clinical Practice. Journal of Professional Nursing 2010; 5(25):307-13.
- 8- Seyedfatemi N, Tafreshi M, Hagani H. Experienced stressors and coping strategies among Iranian nursing students. BMC Nursing 2007; Available from: <http://www.biomedcentral.com/1472-6955/6/11>
- 9-Delaram M. [Clinical Education from the viewpoints of nursing and medwifery students in shahreckord University of medical sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2006; 6(2): 129-135. [persian]
- 10- Nikouea & et al. [Study of students mental helth of Fasa University of medical sciences]. Journal of Boghrat Medical 2005:1-7. [Persian]
- 11- Shipton SP.The process of seeking stress-care: coping as experienced by senior baccalaureate nursing students-fact-finding sample survey. J Nurse Educ 2002;41(6):243-56.
- 12- Taghavi L.T, Ramezani B.F, Khatouni A. R, Monjamed R. [Comparison of stressful factors in senior nursing & midwifery students of selected medical sciences universities in Tehran]. Hayat Journal 2009; 13(2): 61-70. [Persian]
- 13- Sarikaya O, Civaner M, Kalaca S. The anxieties of medical students related to clinical training. Int J Clin Pract 2006;60(11):1414-8.

- 14- Nazari R, Beheshti Z , Arzani A, Haji hosseini F, Saatsazz S, Bijani A. [Stressful factors in clinical education of Amol nursing & midwifery students]. Journal of Babol university of medical sciences 2009; 9 (2): 45-50 [Persian]
- 15- Admi H . Nursing students' stress during the initial clinical experience. J Nurs Educ 1997;36 (7):323-7.
- 16- Beddoe AE, Murphy SO. Does mindfulness decrease stress and foster empathy among nursing students? J Nurs Educ 2004;43(7):305-12.
- 17- Oermann MH, Standfest KM. Differences in stress and challenge in clinical practice among AND and BSN students in varying clinical courses. J Nurs Educ 2003;36(5):228-33.
- 18- Rezheh N, Faghihzadeh S. [Study of stressors in nurses and adopting confronting methods]. Journal of Daneshvar (Raftar) Shahed University 2003; 9 (38):15. [Persian]
- 19- Farnia F. [Productivity in clinical education from nursing & midwiferys' students viewpoints]. Journal of Shahid Sadoughi Yazd university of medical sciences 2001;8(2):68-72. [Persian]
- 20 - Timmins F, Kaliszer M. [Aspects of nurse education programmes that frequently cause stress to nursing students- fact-finding sample survey]. Nurse Educ Today 2002; 22(3): 203-11.
- 21-Salmani N,Amirian H. [Comparison of students and nursing instructors viewpoints of Islamic Azad university of Yazd about clinical education atmosphere develing steps in medical education]. J SDME 2007; 3(1):11-18. [Persian]
- 22- Slmani B.N.Tghavi L.T, Monjamed Z, Sharifi N, Bohrani N. [Adopting methods for confronting with stress]. Hayat Journal of nursing & midwifery school of Tehran medical sciences university 2005; 23: 21-27. [Persian]
- 23-Mahjoub M.H, Asgari F. [Nursing students educational problems of Islamic Azad university of Astara]. Journal of Gorgan nursing & midwifery School 2009; (13):46-51. [Persian]
- 24- Taghinezhad Hamid, Kohan M, Kohan N. [Study of difficulties in clinical education]. Journal of Razi nursing & midwifery School 2008: 8-14. [Persian]

Comparison of Stressful Factors in Nursing and Midwifery Students of Islamic Azad University Astara Unit

*Asgari F, **Mahjoob Moadab H

* Faculty member of Guilan University of Medical Sciences

** Faculty member of Islamic Azad University of Astara Unit

Abstract

Introduction: Nursing and Midwifery Education is a complex process that was affected by many factors and variables. By considering that Nursing and Midwifery students experience different and numerous sources of stress and most of them due to their work environment therefore recognizing all sources of stress in order to reducing and preventing the complications is very important. This study was carried out to compare sources of stress between midwifery and nursing students of, Islamic Azad University Astara Unit.

Methods: In this descriptive – analytic study all nursing and midwifery students of Islamic Azad University Astara Unit Entranced in 1383 were selected by census method. Data were collected by using a questionnaire consisted of two parts including is demographic characteristics and sources of stress in three domains, educational environment, clinical environment and social-personal problems. Its content validity and reliability have been confirmed by test-retest.($r = 0.85$) Data were analysed by SPSS software (ver.13), descriptive and inferential statistical methods.

Results: The results showed some stressful factors such as: inadequate proficiency after graduation, unpromising profession in the future, lack of coordination between education and practice, and employment have been suggested by nursing and midwifery students. Also, there is significant differences between some sources of stress and study programs .(for e.g: lack of specific professional roles during education in study areas; in appropriate interactions with treatment team in clinical area, and; lack of self -confidence in personal social areas)

Conclusion: Results indicated students confronted with numerous stressful factors such as unpromising future about employment, lack of coordination between education and clinical practice, This case requires special attention of collage authorities and it is recommended to improve the system, focusing on consulting based on management, teachers and family interaction.

Key words: stressors, students, nursing, midwifery

Corresponding Author: F, Asgari, MS, Faculty member of Guilan University of Medical Sciences

asgari_f@gums.ac.ir